

COVID-19 KRIZĖS VALDYMO PAMOKOS

ĮVADAS

COVID–19 pandemijos metu šalių ekonomikos susidūrė su neeiliniais iššūkiais. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ėmėsi ūkinę veiklą ribojančių, o taip pat reguliuojančių sprendimų. Pastarieji priimti greitai, ne įstatyminiu lygiu, dėl laiko spaudimo nesikonsultuojant su visuomene ir nevertinant sprendimų poveikio. Kai kurie greitai priimti sprendimai pasirodė ne tokie „greiti“ juos įgyvendinant. Tai didino neapibrėžtumą – įmonių vadovų dėmesys buvo atitrauktas nuo reagavimo į padėtį rinkoje prie valstybės institucijų veiksmų stebėjimo bei atsako į juos organizavimo. Krizės metu aktualu priimti ne tik fiskalinius sprendimus, švelninančius neigiamus ekonominius ir socialinius krizės padarinius, bet ir pasinaudoti galimybe auginti šalies konkurencingumą. Reikšmingos teigiamos įtakos čia turėtų dereguliavimo sprendimai.

Reguliavimų peržiūra ir jų sisteminis mažinimas krizės atveju sudarytų sąlygas ūkio subjektams greičiau reaguoti į vartotojų poreikius, priimti greitus ir inovatyvius sprendimus, kurių reikalauja ekstremali situacija, padėtų rasti naujoms veiklos formoms, produktams bei

paslaugoms, logistikos grandinėms, darbo organizavimo modeliams. Kryptingas dereguliavimas padidintų Lietuvoje gaminamų prekių ir paslaugų konkurencingumą užsienio rinkose bei pritrauktų investicijas į Lietuvą. Valstybės biudžetui tai kainuotų žymiai mažiau nei fiskalinio skatinimo politika – optimizuojamos valstybės perteklinės funkcijos leistų sutaupyti valstybės lėšas, visiems brangų laiką ir kokybiškiau atlikti reikalingas funkcijas.

Pasmę mažinti administracinę naštą verslui ir įprastomis ekonominėmis sąlygomis pripažįsta pati valstybė¹. Tačiau **reikšmingų sprendimų ir sisteminio požiūrio vis dar labai trūksta**. Tą rodo Valstybės kontrolės auditų rezultatai: valstybės mastu nėra įvertinta, ar priežiūros institucijų vykdomos funkcijos vis dar yra aktualios ir ar tikslinga jas toliau vykdyti². Tačiau nei Vyriausybės patvirtintame Ateities ekonomikos DNR plane, nei Seimo pavasario sesijos darbų programoje reguliavimo naštos mažinimas nebuvo įvardytas kaip prioritetinga priemonė, kuri leistų

¹ Viešojo valdymo tobulinimo 2012–2020 metų programa, 12.4 p.

² Valstybės kontrolė (2020 m.), Audito ataskaita „Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų konsolidavimas“, 6 p.

Lietuvai sėkmingiau kovoti su epidemiologiniais ir ekonominiais pandemijos sukeltos krizės padariniais.

Valstybės institucijų vykdomos reguliavimo politikos ydas iš dalies nulemia ir spragos teisėkūros procese: didelis teisėkūros intensyvumas; dažnas teisės aktų priėmimas skubos arba ypatingos skubos tvarka; neįvertinamas arba formaliai įvertinamas numatomo teisinio reguliavimo poveikis; teisėkūros skaidrumo ir viešumo stoka; menkas visuomenės įtraukimas.

Iš 37-ųjų 2020 m. (kovo 1 d. iki rugpjūčio 31 d.) valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo priimtų sprendimų ir įsakymų, susijusių su ūkinės veiklos reguliavimu siekiant valdyti COVID–19 pandemiją, tik viename numatyta pakeitimo galiojimo pabaigos data.

Vis dar gyvenant pandemijos sąlygomis, svarbu įvertinti priimtus sprendimus bei jų proporcingumą ir numatyti, kokie veiksmai padėtų visuomenei lengviau išgyventi ekonominę krizę ir įgalintų teigiamą ekonominį proveržį.

EKSTREMALIOMS SITUACIJOMS REIKALINGI SPECIALŪS TEISĖKŪROS PRINCIPAI

2020 m. kovo mėnesį Lietuvoje įvedus karantiną, vadovaujantis Žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymu bei Civilinės saugos įstatymu, Vyriausybės ekstremalių situacijų komisijai suteikta teisė apriboti asmens judėjimo laisvę, ūkinės veiklos laisvę, viešųjų ir administracinių paslaugų teikimą, nuosavybės ir būsto neliečiamumo teises. Daliai žmonių ir ūkio subjektų nurodyta nutraukti savo veiklą, kitiems teko smarkiai ją apriboti.

Visgi, egzistuoja teisėkūros principai, kurių laikymasis net ir ekstremalioje situacijoje padeda visuomenei apsaugoti nuo nepamatotų ir naujas rizikas sukeliančių sprendimų. Neapibrėžtumo šaltinių tokiomis sąlygomis yra gausu, tad įstatymų leidyba ir valdžios institucijų veiksmai neturėtų situacijos dar pabloginti.

Ekstremalios situacijos sąlygomis taikytini teisėkūros principai

EBPO akcentuoja, kad reguliavimo klausimai yra gyvybiškai svarbūs sprendžiant sveikatos krizės sukeltas socialinės ir ekonominės problemas³, ir nurodo pagrindinius sprendimų priėmimo ekstremaliomis sąlygomis principus:

- Reguliavimai ekstremalioje situacijoje gali būti priimami paspartinus procedūras, tačiau net ir tuo atveju siūlomi pakeitimai turi būti atidžiai įvertinami prieš ir po priėmimo (*ex ante* ir *ex post*), gali būti nustatomas laikinas reguliavimo galiojimas.
- Reguliavimai turi būti proporcingi rizikos lygiui.
- Atsižvelgiant į tai, kad sudėtinga pasikonsultuoti su visomis potencialiai paveiktomis šalimis dėl neatidėliotinių priemonių, politikos formuotojai gali pasikliauti patariamosiomis grupėmis, kurias sudaro visų susijusių sričių ekspertai. Priimant svarbius sprendimus vis tiek turėtų būti konsultuojamasi bent su socialiniais partneriais ir vietos valdžios institucijomis (jei laikas leidžia).

– Rengiant Vyriausybės sprendimus gali būti naudojami įvairūs tarptautinio reguliavimo bendradarbiavimo metodai. Tai gali apimti tarptautinį įrodymų rinkimą ir dalijimąsi pagalba rengiant ekstremalių situacijų taisykles, derinant taisykles ar naudojantis abipusiu pripažinimu, kad paspartėtų administraciniai procesai ir palengvėtų prekyba svarbiausiais gaminiais, pavyzdžiui, apsauginėmis priemonėmis.

Lietuvoje daugelis ribojančių sprendimų iš įstatymų leidėjų institucijos (Seimo) lygmens buvo perkelti į vykdomosios valdžios (Vyriausybės) ar net į Sveikatos apsaugos ministro, einančio ir Valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo (toliau – Operacijų vadovo) pareigas, lygmenį.

Tačiau **pagal Konstitucinio Teismo praktiką, riboti ūkinės veiklos laisvę galima, jeigu tai daroma įstatymu.**⁴ Vertinant karantino paskelbimo teisėtumą, primintina kompensuojamųjų vaistų „pirmo paskyrimo“ istorija. Teismas tąsyk pripažino, kad vaistinėms nustatyta pareiga parduoti žmonėms tik pigiausią vaistą, kai konkrečios veiklosios medžiagos vaistą gydytojas pacientui paskiria pirmą kartą („pirmuoju paskyrimu“), yra ūkinės veiklos laisvės ribojimas, kuris pagal Konstituciją turi būti įtvirtintas įstatymu, o ne ministro įsakymu. Taigi nors Sveikatos apsaugos ministras turėjo įgaliojimą reglamentuoti tam tikrus vaistų išdavimo aspektus, teismas vertino ne įgaliojimą, o „pirmo paskyrimo“ reikalavimo pobūdį. Taikant šį išaiškinimą karantino paskelbimo atveju, būtų vertinami ne Operacijų vadovui suteikti įgaliojimai priimti sprendimus, susijusius su karantinu, bet pats ūkinės veiklos laisvės ribojimo turinys. Pažymėtina, kad jau dabar teismuose nagrinėjamos bylos, kuriose siekiama prisiteisti nuostolių atlyginimą dėl galimai neteisėtai paskelbto karantino. Laikini ar netinkamu lygiu (pvz., ne įstatymu, o ministro įsakymu)

³ OECD (2020), Regulatory Quality and COVID-19: Managing the Risks and Supporting the Recovery

⁴Konstitucinio Teismo 2004 m. sausio 26 d., 2005m. gegužės 13 d., 2010 m. vasario 26 d., 2011 m. birželio 21 d. nutarimai

priimti sprendimai atsiradus galimybei turėtų būti priimami deramu lygiu.

Priimant sprendimus teisėkūros reikalavimų nesilaikyta

LLRI atliekant tyrimą, kaip buvo priimami sprendimai, ribojantys ūkinę veiklą, išnagrinėti per 6 mėnesius (nuo 2020 m. kovo 1 d. iki 2020 m. rugpjūčio 31 d.) Operacijų vadovo priimti 37-ų teisės aktų pakeitimai, skirti reguliuoti viešojo maitinimo įstaigų, prekybos įmonių ir renginių organizatorių veiklas. **Nustatyta, kad nei vienas teisės akto projektas nebuvo paskelbtas derinimui su**

visuomene, tik viename iš jų numatyta pakeitimo galiojimo pabaigos data (žr. 1 lentelę).

Valdžios institucijoms vienpusiškai priimant sprendimus, neįtraukiant į šį procesą visuomenės, ypač tų, kuriuos priimti sprendimai tiesiogiai paveiks, kyla grėsmė įdiegti tikslui neproporcingas priemones ir tokiais ribojimais paneigti žmonių teisių ir laisvių prigimtį ir esmę.

Sprendimai, nederinant su visuomene, neatliekant jų poveikio vertinimo ir nenumatant jų galiojimo pabaigos buvo priimami ne tik karantino laikotarpiu⁵, kai COVID–19 pandemijos grėsmės lygis buvo didžiausias, bet ir karantinui pasibaigus.

1 lentelė. Reguliavimų įvestų laikotarpiu: nuo 2020 m. kovo 1 d. iki rugpjūčio 31 d. teisėkūros procesas

Teisės akto (TA) pavadinimas, numeris	TA projekto paskelbimas	Poveikio vertinimas	Derinimo su visuomene pažyma	Priėmimo data	Įsigaliojimo data	Numatyta galiojimo pabaigos data
Ribojimai viešojo maitinimo įmonėms						
Dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) valdymo priemonių Nr. V-361	×	×	×	2020-03-13	2020-03-16	2020-03-27
Nr. V-376	×	×	×	2020-03-16	2020-03-16	×
Dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) valdymo priemonių viešojo maitinimo įstaigoms V-969	×	×	×	2020-04-23	2020-04-25	×
Dėl viešojo maitinimo įstaigoms būtinų sąlygų V-1141	×	×	×	2020-05-13	2020-05-18	×
	×	×	×	2020-05-29	2020-06-01	×
	×	×	×	2020-06-16	2020-06-17	×
	×	×	×	2020-07-30	2020-08-01	×
	×	×	×	2020-08-20	2020-08-21	×
	×	×	×	2020-08-26	2020-08-28	×
Ribojimai prekybos įmonėms						
Dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) valdymo priemonių prekybos vietoms Nr. V-381	×	×	×	2020-03-16	2020-03-16	×
Dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) valdymo priemonių prekybos ir paslaugų teikimo vietoms Nr. V-876	×	×	×	2020-04-15	2020-04-16	×
	×	×	×	2020-04-22	2020-04-23	×
	×	×	×	2020-04-29	2020-04-30	×
	×	×	×	2020-05-19	2020-05-19	×
	×	×	×	2020-05-22	2020-05-26	×
Dėl paslaugų teikimo, prekybos viešose prekybos vietose bei veiklos laisvalaikio ir pramogų vietose vykdymo būtinų sąlygų Nr. V-1317	×	×	×	2020-05-29	2020-06-01	×
Dėl prekybos, paslaugų teikimo, veiklos laisvalaikio ir pramogų vietose vykdymo būtinų sąlygų Nr. V-1473	×	×	×	2020-06-16	2020-06-17	×
	×	×	×	2020-07-30	2020-08-01	×
	×	×	×	2020-08-07	2020-08-08	×
	×	×	×	2020-08-19	2020-08-20	×
Ribojimai renginių organizavimo įmonėms						
Dėl renginių, kuriuose dalyvauja ne daugiau nei 30 dalyvių, lankymo būtinų sąlygų Nr. V-1153	×	×	×	2020-05-13	2020-05-18	×
	×	×	×	2020-05-21	2020-05-23	×
Dėl kultūros, pramogų ir kitų renginių organizavimo būtinų sąlygų Nr. V-1313	×	×	×	2020-05-28	2020-06-01	×
Dėl kultūros, pramogų ir kitų renginių organizavimo būtinų sąlygų Nr. V-1462	×	×	×	2020-06-15	2020-06-17	×
	×	×	×	2020-07-10	2020-07-11	×
	×	×	×	2020-07-31	2020-08-01	×
	×	×	×	2020-08-07	2020-08-08	×
	×	×	×	2020-08-14	2020-08-16	×
	×	×	×	2020-08-19	2020-08-21	×
	×	×	×	2020-08-26	2020-09-01	×

Sudaryta LLRI, naudojant Teisės aktų informacinę sistemą

⁵ Karantino režimo trukmė – nuo 2020 m. kovo 16 d. iki birželio 16 d. Nuo birželio 17 d. – valstybės lygio ekstremaliosios situacijos režimas.

Kaip pasiruošti ekstremalioms situacijoms ateityje?

Nors prieš metus numatyti, kad pasaulį, o kartu ir Lietuvą ištiks COVID–19 pandemija, kuri sukels ekonominę krizę, buvo neįmanoma, šiandien valstybės institucijos turi galimybę pasiruošti ekstremalioms situacijoms ateityje. Tais atvejais, kai reikia greitų sprendimų, o teisės aktai priimami skubos tvarka, jų apibrėžtumą ir efektyvumą užtikrintų šie principai:

- Priimant sprendimą numatyti jo įgyvendinimo stebėseną, tobulinimo galimybes, atsakingus asmenis ir institucijas.
- Priimamiems sprendimams numatyti galiojimo laiką arba galiojimo pabaigos sąlygas, kad išnykus ekstremalioms aplinkybėms, būtų sklandžiai ir skaidriai grįžtama prie įprastų veiklos sąlygų.
- Žinant, kad laiko spaudimas neleis konsultuotis su visuomene visais svarbiais klausimais, tikslinga iš anksto numatyti konsultavimąsi su patariamosiomis grupėmis, kurias sudarytų su numatomu įvesti reguliavimu susijusių sričių ekspertai. Tokios grupės turi būti suformuotos iš anksto ir įtraukiamos į veiksmus, krizei atėjus. Priimant svarbius sprendimus, net ir ekstremaliomis sąlygomis, turėtų būti konsultuojamasi su socialiniais partneriais ir vietos valdžios institucijomis. Tiek ekstremaliomis, tiek

įprastomis sąlygomis, sprendimus norima priimti kuo greičiau – veikia laiko spaudimo faktorius. Ekstremaliomis sąlygomis retai svarstoma apie ketinamo priimti sprendimo poveikį konkurencinei aplinkai, nematuojama kiek toks sprendimas kainuos rinkos dalyviams, kiek lėšų pareikalaus iš valstybės biudžeto ir pan. Todėl sprendimų priėmėjui turėtų būti nustatyta pareiga įvykdyti operatyvų supaprastintą konsultavimąsi su ekspertais ir imtis veiksmų, kurie neapibrėžtumą ne didintų, o mažintų.

– Priimti sprendimai turėtų veikti horizontaliai, galioti visiems, veikti greitai ir automatiškai, t. y. taip, kad jų įgyvendinimas nereikalautų papildomų administravimo išteklių nei iš ūkio subjektų, nei iš valstybės institucijų. Itin svarbu, kad ūkio subjektų dėmesys liktų sukonzentruotas į pokyčius rinkose, o ne į valstybės institucijų raštus. Pavyzdžiui, kad dėl teisės akto įgyvendinimo ūkio subjektams nereikėtų kreiptis ar pagrįsti kreipimosi, o valstybės institucijoms – nagrinėti, priimti arba atmesti. **Ekstremaliomis sąlygomis tai yra būtina, siekiant priemonės įgyvendinimo efektyvumo. Galimai netaikliai nukreipta priemonė šiuo atveju būtų mažiau žalinga nei pavėluotas sprendimas ten, kur jo reikia čia ir dabar.**

Šiais principais tikslinga papildyti teisėkūros taisyklės nustatančius įstatymus. Tokiu būdu valdžios funkcija būtų įvykdoma net ir sunkiausiu metu, kai valdžios vaidmuo tampa lemiamu.

COVID–19 KRIZĖS PALENGVINIMUI REIKALINGI DEREGULIAVIMO SPRENDIMAI

Ūkinę veiklą lengvinantys sprendimai – aktualūs

Net ir įprastomis ekonominėmis sąlygomis administracinė našta Lietuvoje vis dar kelia iššūkių Lietuvos įmonėms, ypač smulkiajam verslui.

Verslo sąlygų gerinimas pagal Pasaulio banko reitingo „Doing Business“ rodiklius iliustruoja, kad Lietuvos politikai ir valstybės institucijos gali pasiekti gerų rezultatų, jei prisiima lyderystę bei nuosekliai ir sistemingai dirba. Lietuva pakilo į 11-ą „Doing Business 2020“ reitingo vietą (2017 m. – 21, 2008 m. – 25). Per kelerius metus įgyvendinta ne viena priemonė palankioms verslo sąlygoms ir investicinei aplinkai užtikrinti, pavyzdžiui, palengvintas mokesčių mokėjimas, eksportuojamų prekių deklaravimas, sumažėjo prisijungimo prie elektros tinklų ir statybos leidimų išdavimo procedūrų skaičius ir kaštai.

Tačiau yra daug ūkinės veiklos reguliavimų, kurie nepatenka į Pasaulio banko tyrimo rėmus: licencijos ir privalomi sertifikatai, įvairūs kiti leidimai, kvalifikaciniai

profesijų reikalavimai, reikalavimai, susiję su duomenų sauga, aplinkosauga, darbuotojų sauga, produkto ar paslaugos kokybe, reikalavimai, susiję su prekių ženkliniu ir reklama, konkurencijos ir sutartinių santykių tarp ūkio subjektų teisinis reguliavimas, skolinimo(si) reguliavimas, verslo priežiūros institucijų darbo kokybė ir kt. Todėl Pasaulio konkurencingumo indekse vertinant viešąjį sektorių Lietuva nukrenta net į 49 reitingo vietą, ir nors vertinimas gerėja, problemiškausia sritis čia yra būtent verslo reguliavimo našta – 85 vieta⁶.

Vyriausybė oficialiose ataskaitose skelbia, kad administracinė našta verslui pernai buvo sumažinta 12,8 mln. eurų, o per pastaruosius šešerius metus daugiau nei 122 mln. eurų. Visgi, kiti pačios valdžios institucijų atliekami tyrimai rodo, kad tam tikrose situacijose gyventojai ir **verslas susiduria net su administracinės naštos didėjimu, kuris, deja, dažnai nebūna įvertintas.**⁷

⁶ Vidaus reikalų ministerija (2020), 2016-2019 m. Viešojo sektoriaus ataskaita

⁷ LLRI (2020), „Reguliavimo našta – mažinti „popierizmą“ ne ant popieriaus“

2020 m. Biurokratijos indeksas⁸ parodė, kad administraciniais formalumams – deklaracijų, statistinių ataskaitų ir kitų dokumentų pildymui, mažos Lietuvos žmonės 2019 m. skyrė 271 valandą, t. y. 27 valandomis daugiau nei prieš metus.

Reikalingi sprendimai sveikatos priežiūros srityje

Šiuo metu, kai turi būti užtikrinamas sveikatos priežiūros tęstinumas, kartu nesukeliant grėsmės COVID–19 plitimui, ypač aktualu priimti reikalingus sprendimus sveikatos priežiūros srityje.

Vis dar negalima įsigyti receptinių vaistų internetu

Jau ne vienerius metus diskutuojama, ar leisti vaistinėms prekiauti internetu receptiniais vaistais. Sprendimai užsitęsė tiek dėl blogos e.receptas ir e.sveikata sistemos būklės, tiek dėl Sveikatos apsaugos ministerijos tikslo receptinių vaistų pardavimą organizuoti tik per valstybinį e.sveikatos portalą. Ignoruojamas faktas, kad vaistinės jau vykdo nereceptinių vaistų ir kitų prekių prekybą internetu, ir yra kur kas geriau pasirengusios vykdyti nuotolinę receptinių vaistų prekybą.

Šios paslaugos trūkumas ypač išryškėjo COVID–19 pandemijos metu. Kylant antrajai COVID–19 pandemijos bangai, sklandi nuotolinės vaistų prekybos sistema visuomenei reikalinga kaip niekada.

Vis dar negalima pasiskiepyti kitur nei gydymo įstaigose

Ne pirmus metus diskutuojama ir apie galimybę žmonėms skiepytis ne tik gydymo įstaigose, bet ir vaistinėse. Dar 2017 m. buvo pateiktas pasiūlymas sudaryti galimybę atlikti vaistinėse suaugusiųjų profilaktinius skiepimus (pvz.: gripo, erkinio encefalito vakcinomis) bei biocheminius tyrimus (pvz.: nustatyti gliukozės kiekį kraujyje arba cholesterolį. Tai leistų sutrumpinti eiles gydymo įstaigose, atpiginti šias paslaugas ir pagerinti ligų prevenciją.

Vis dar negalima pilnavertė nuotolinė konsultacija su gydytoju

Lietuvoje paskelbus karantiną ir nutraukus pacientų aptarnavimą gydymo įstaigose, žmonėms buvo rekomenduota konsultuotis su gydytojais nuotoliniu būdu. Tačiau vadovaujantis teisės aktais, gydytojas turi teisę konsultuoti pacientą tik ribotais atvejais.

Nuotolinės sveikatos priežiūros paslaugos metu gydytojas gali skirti pacientui tik pakartotinius tyrimus, tęsti vaistų ar medicinos pagalbos priemonių skyrimą⁹. Tačiau esant naujam susirgimui, kai reikalinga paskirti vaistų ar medicinos pagalbos priemonių, kurių pacientas anksčiau nevartojo, gydytojo konsultacijos pagal teisės aktus teikti ir gauti negalima. Suprantama, kad prieš suteikiant konsultaciją nei pacientas, nei gydytojas negali žinoti, ar prireiks naujo gydymo, ar tiks senjojo pratęsimas. Todėl bet kokių nuotolinių paslaugų teikimas tampa problemiškas ir gali prasilenkti su įstatymu.

Telemedicinos paslaugos jau daugiau kaip dešimtmetį yra sėkmingai teikiamos daugelyje šalių. Gydytojas nuotolinės diagnostikos priemonėmis, talkinant pacientui ar jo šeimos nariui, išmatuoja paciento kraujo spaudimą, apžiūri gerklę, įrašo kardiogramą ir pan. Nuotolinių konsultacijų poreikis tik didės tiek dėl COVID–19 grėsmės, tiek dėl ilgalaikių sveikatos apsaugos sistemos problemų.

Priimti ūkinę veiklą palengvinantys, tačiau laikini sprendimai

Dalis priimtų teisės aktų pakeitimų palengvino ūkinės veiklos reguliavimo našta, ūkio subjektams leido padaryti greitesnius ir lankstesnius sprendimus, tačiau šios pataisos galiojo ribotą laiką. Svarbu, kad būtų **įvertinta tokių palengvinimų nauda ir laiku nuspręsta dėl jų tolimesnio galiojimo.**

Laikiniai palengvintas maisto pristatymas

2020 m. balandžio 1 d. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba patvirtino atskirą leidimų išdavimo tvarką tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims, norintiems vykdyti maisto transportavimo veiklą karantino laikotarpiu¹⁰. Leidimus buvo nuspręsta išduoti elektroniniu būdu ir nemokamai, jų gavimo laikas – ilgiausiai iki 3 darbo dienų. Palengvintos sąlygos negalioja nuo 2020 m. birželio 17 d.

⁸ LLRI (2020), Biurokratijos indeksas

⁹ Sveikatos apsaugos ministro 2005 m. gruodžio 5 d. įsakymas Nr. V-943 „Dėl pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo organizavimo ir šių paslaugų išlaidų apmokėjimo tvarkos aprašo tvirtinimo“

¹⁰ Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2020 m. balandžio 1 d. įsakymas Nr. B1-221, „Dėl Laikinių leidimų vykdyti maisto transportavimo veiklą karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje metu išdavimo“

Laikiniai palengvintas vaistų įsigijimas

Karantino laikotarpiu šalyje galiojo supaprastinta receptinių vaistų ir kompensuojamųjų medicinos pagalbos priemonių įsigijimo tvarka¹¹. Jų galima buvo įsigyti neišvykus iš namų, tam pasitelkiant į pagalbą kitus žmones – įgaliotinius. Palengvintos sąlygos nustojo galioti nuo 2020 m. birželio 18 d. Teisės aktų pakeitimai, kurie palengvintų pacientams vaistų įsigijimą nuotoliniu būdu ar per įgaliotinį, nesiūlomi.

Laikiniai sutrumpinta dezinfekcinio skysčio gamybos leidimų išdavimo procedūra

2020 m. kovo 5 d. Nacionalinio visuomenės sveikatos centro direktoriaus įsakymu 14-ai įmonių suteiktas leidimas tiekti rinkai ir valstybei rankų dezinfekantus. Dezinfekcinio skysčio gamybos leidimų išdavimo procedūra sutrumpinta nuo 4 mėnesių iki 2 dienų¹². Įsakymas galioja 180 dienų nuo jo pasirašymo dienos. Nebuvo atliktas įvertinimas, kokių procedūrų galima atsisakyti ir ateityje, nebuvo sumažinta nei reguliavimų našta, nei tarnybinės funkcijos.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Išnagrinėjus Operacijų vadovo sprendimų, ribojančių viešojo maitinimo įstaigų, prekybos įmonių ir renginių organizatorių veiklą, priėmimo procesus, galima konstatuoti, kad teisės aktų projektai nebuvo skelbiami ir derinami su visuomene, jų poveikis nevertinamas, teisės aktų galiojimo laikas nenustatytas net atslūgus pandemijos pirmajai bangai.
2. Administracinė našta Lietuvoje net ir įprastomis ekonominėmis sąlygomis kelia iššūkių Lietuvos įmonėms, ypač smulkiajam verslui. Krizės metu šios naštos mažinimas tampa išgyvenimo būtinybe.
3. Atsižvelgiant į tai, kad sudėtinga pasikonsultuoti su visomis potencialiai paveiktomis šalimis dėl neatidėliotinių priemonių, politikos formuotojai turėtų konsultuotis su patariamosiomis grupėmis, kurias sudarytų susijusių sričių ekspertai. Tokias grupes tikslinga suformuoti iš anksto.
4. Net ir ekstremalioje situacijoje teisėkūros procesas turi išlikti skaidrus ir tikslingas: būtina atlikti rengiamų sprendimų poveikio vertinimą ir nagrinėti alternatyvas.
5. Įvesti ūkinės veiklos ribojimai ne įstatyminiu lygiu, nesant jų galiojimo pabaigos termino, situacijai stabilizavusis, turėtų būti svarstomi iš naujo, laikantis teisėkūros pagrindų įstatyme nustatytų reikalavimų, ir priimami įstatymu.
6. Teisės aktai, kurie buvo priimti reaguojant į COVID–19 pandemiją, turėtų būti analizuojami iš naujo, įvertinant pakeitimų efektyvumą, tikslų pasiekimą, atliekami reikalingi pakeitimai.
7. Panaikinus perteklinius ūkinės veiklos reguliavimus, ūkio subjektai galėtų ne tik lengviau atlaikyti naujus su COVID–19 krize susijusius iššūkius, bet ir įgytų Lietuvos gerovę lemiantį konkurencinį pranašumą.

Tyrimą remia Atlas Network, DonorsTrust

¹¹ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2020 m. kovo 17 d. sprendimas Nr. V-409 „Dėl receptinių vaistinių preparatų ir kompensuojamųjų medicinos pagalbos priemonių išdavimo (pardavimo) vaistinėse“

¹² Nacionalinis visuomenės sveikatos centro direktoriaus 2020 m. kovo 5 d. įsakymas Nr.VKE-88 „Dėl leidimo tiekti rinkai ir naudoti rankų dezinfekantus, pagamintus pagal Pasaulio sveikatos organizacijos rekomenduojamą formulę Nr. 1, išdavimo“